

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

XXXIV. Expenduntur excommunicationes latae ipso iure & non reseruatæ,
contentæ in libris Clementinarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

absolutè excommunicat prædictas actiones operantem absque restrictione huius; vel illius intentionis; parum enim refert quòd ex hac, vel illa intentione actiones procedant, si officium Inquisitionis impeditur, quod lex præcauere intendit. tem si opus esset moueri ex intentione impediendi Inquisitionis officium, id textus exprimeret, ac contrarium indicat, prohibens non solum directè, sed indirectè, quomodoouque impedimentum apponi. Tertio aduerte, si prædictæ actiones fiant animo fauendi hæreticis in excommunicationem Bullæ Cœnæ clausula 1. incurri. In vltima parte huius textus additur excommunicatio contra omnes cuiuscunque conditionis sint, qui in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem præstiterint, statuiturque contra omnes generaliter si per annum in hac excommunicatione persistuerint animo obli:nato, vt hæreticos puniendos esse. De qua excommunicatione *superius dixi, & tract. de fide*, vbi de suspitione hæresis.

17 Decima septima habetur in *cap. pro humani, 1. de Homicidio in 6.* aduersus eos qui per assassinum aliquem Christianum fecerint interfici, vel mandauerint; tametsi mors non sequatur.

Nomine *assassini* existimat Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 34. num. 21.* intelligi qui pecunia inductus officium assumit aliquem interficiendi. Quod si ita ellet, huic excommunicationi sæpè esset locus, cum plures vt securitatem habeat, homicidas cõducunt ad inimicum interficiendum. Casu autè quo sic esset hæc excommunicatio intelligenda, in illam incurrit faciens interfici Christianum Catholicum non hæreticum per assassinos, vel de interfectione mandatum præstans, tametsi ex eo mandato forsitan mors non sequatur, vt in textu dicitur. Item in eam excommunicationem incidit qui prædictos assassinos receperit, defenderit, vel occultauerit. Quod intelligendum est postquam mortem perpetrauerint, vel mandatum acceperint de ea perpetranda. Nam si mandans ob solum mandatum huic excommunicationi subiicitur, receptor, vel defensor mandatarij eidem subiici debet. Verum longè probabilius existimo solos quosdam infideles Principibus Christianis subiectos, & hoc crudele officium homines interficiendi: assumentes nomine Assassinatorum intelligi; vt manifestè indicant illa verba Textus: Ab eorumdem Assassinatorum domino imperare, & illa tanquam Christianæ religionis æmulus, &c. Neque verisimile est Pontificem ipsos assassinos ab excommunicatione liberatum, si excommunicationi subiici possent. Atque ita docent in præfenti Nauart. *cap. 27. num. 136.* Toler. *lib. 1. cap. 38. n. 2.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 20. num. 9.* Suar. *disp. 23. sect. 4. n. 47.* Filliucius *tract. 1. cap. 4. quaest. 10. n. 63.* Bonac. *t. 4. de censur. disp. 2. q. 2. p. 33. num. 2.*

18 Decima octaua continetur in *cap. vsurarium, de vsuris, lib. 6.* aduersus clericos vsurariis alienigenis domus locantes, aut alio titulo concedentes. Primo Gregor. X. prohibet manifestis vsurariis alienigenis domus locare, aut alio titulo concedere ad fœnus exercendum. Secundo permittere in terris suis domus conductas habere, aut alias habitare. Tertio intra tres menses à terris suis expelli. Personis Ecclesiasticis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis penam suspensionis indicit: horum inferioribus si singulares personæ fuerint, excommunicationis sententiam imponit; collegium, seu aliam vniuersitatem interdito subiicit. Laici verò per suos Ordinarios sunt compescendi.

Prima actio, ob quam hæc excommunicatio, suspensio, vel interdictionem imponitur, est domum locare, aut alio titulo scilicet commodato, deposito, donatione, venditione concedere vsurariis alienigenis ad fœnus exercendum. Non enim quibuscunque vsurariis manifestis prohibendum est sub excommunicatione domum conducere ad fœnus exercendum, sed solum vsurariis alienigenis, neque quælibet conductio domus prohibetur, sed solum conductio facta ad prædictum finem fœnoris exercendi; vt ex communi tradit Sayrus *lib. 3. thesauri, cap. 31. n. 20.* Suar. *disp. 31. sect. 5. num. 14.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 4. punct. 9. num. 5.* Toler. *lib. 1. cap. 38. numero 26.* Alienigenæ vocantur qui neque ipsi, neque eorum parentes in eo dominio nati sunt, vt constat ex *leg. qui ex vico, leg. assumptio, §. filius, ff. ad municipalem.* Quod si roges, qua de causa alienigenis vsurariis hæc domus concessio prohibetur, non autem indigenis; ea est: quia difficillius indigenæ fœnus inter suos exercere ob naturalem pudorem, & verecundiam.

Secunda actio est permittere prædictos vsurarios in terris suis habitare. Tertia intra tres menses eos non expellere. Alicui videbitur vnam ex his actionibus subiectuè apponi; nam qui permittit eo ipso non expellit, & qui non expellit eo ipso permittit, & consequenter spatium trium mensium tam ad permissionem quam non expulsionem esse extendendum. Sed longè verius est vtramque actionem esse distinctam, & vt talem in Textu appositam esse, spatiumque trium mensium solum pro non expulsionem fuisse assignatum, etenim actio permissionis spectat primum vsu-

rarij ingressum, quem si dominus terra scienter permittat, eo ipso absque vlla mora in excommunicationem incidit. Quod si absque illius notitia vsurarius fuit ingressus, ibique habitat, obligatus est non statim, sed intra tres menses illum expellere.

Hæc duæ actiones comprehendere tantum possunt personas Ecclesiasticas, quæ in illis terris, vbi vsurarij fœnus exercent dominium habuerint; quia solum hæc potestatem habent prædictos vsurarios expellendi, & constat ex illis verbis Textus in *terris suis*, & notauit ex communi sententia Sayrus *libro 3. capit. 31. numero 13.* Bonacina *disputat. 2. quaest. 4. p. 9. numero 6.*

Quod si contingat vsurarium alienigenam non esse alienigenam respectu domini, sed solum respectu illius terræ in qua fœnus exercet, existimat Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 4. punct. 9. num. 10.* non comprehendi sub hac constitutione, quia solum comprehenduntur vsurarij qui non sunt oriundi de terris dominorum. Sed verius est oppositum, vt inuicem Sayrus *libro 3. thesauri, cap. 32. num. 14.* quia textus absolute prohibet vsurariis alienigenis domus locare, & aut ibidem habitare permittit. At oriundus ex regno diuerso, vt ex Neapoli, Flandria; verè est alienigena in Hispania; tametsi eidem Regi subiectus, sub dicta constitutione comprehenditur. Neque obest quòd non sit expellendus ex omnibus terris huius Regis, si ex aliqua illius terra oriundus exiit: satis enim est quòd expellatur ex omnibus terris, quarum comparatione ipse vsurarius fuerit alienigena.

Ad extremum placet aduerte quod tradit Leonard. Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 2. dub. 6. in fine.* nempe multis in locis non esse hanc prohibitionem receptam, sed passim vsurarios alienigenas maxime Iudeos permitti videtur, & non contradicentibus Episcopis.

Decimanoa continetur *cap. vnico de iniuriis in 6.* aduersus concedentes repræfalias contra personas Ecclesiasticas, vel concessas in laicos ad Ecclesiasticos extendentes. Subiicit namque Gregor. X. excommunicationi singulas personas, & vniuersitatem interdico, si contra personas Ecclesiasticas repræfalias, seu pignoraciones concedant, seu concessas executioni mandent, aut aliquo modo extendant, nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à concessionis, vel extensionis tempore infra mensem quis reuocauerit concessionem, & exequens executionem dampnum illatum reparando huic excommunicationi non est locus. Solum est dubium, si reuocatio concessionis faciendâ est re integra, id est antequam executioni mandetur, vt hæc censura videtur. Negat id esse necessarium Suar. *disp. 23. sect. 1. n. 9.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 2. p. 22. n. 24.* quia nulla est causa, ob quam constitutio pœnalis restringi debet, hæc autem constitutio assignat terminum mensis ad incurrendam censuram absque conditione, an res integra sit, vel non? Ergo non est eius dispositio restringenda. Nihilominus contrarium mihi verius videtur cum Glossa, Geminiano, Franco in præfenti, Syuelto verbo *excommunicatio 9. num. 63.* Toler. *lib. 1. cap. 38. num. 27.* Moncor, quia concessio politica executione reuocari non potest, vt potè quæ habuit suum effectum, tametsi dampnum ex ea sequatur non possit reparari. Secus est in executione, quæ restitutionem pignoracionis, seu rei ablata in suum pristinum statum reuocatur. Ergo cum concessionis conceditur terminus mensis ad reuocacionem, subintelligendus est pro concessionis executioni non mandatas; quia huic tantum reuocatio aptari potest, non verò concessionis iam executæ.

Repræfaliæ vocantur contra ratione debiti ab vna persona contracti, aut iniuriæ illatæ alteri tertia persona in se, vel in suis bonis grauatæ, & obligatur satisfacionem pro alia exhibere, etiamsi aliàs non tenetur. Quod aliquando licitum esse potest circa personas seculares auctoritate legitima præstitum, secus circa Ecclesiasticas personas, nisi ex speciali licentia Pontificis.

Vigesima excommunicatio habetur in *cap. felix de Excois in 6.* aduersus Principes, aliosque dominos temporales & iudices non obseruantes ea quæ ibidem præscribantur, contra hostiles inuasores Cardinalium, de qua excommunicatione late dictum est in explicatione Bullæ Cœnæ, clausula 11.

PUNCTVM XXXIV.

Expenduntur excommunicationes latæ ipso iure, & non referuatæ contentæ in libris Clementinarum.

- 1 Refertur prima excommunicatio aduersus impediens sequestrationem ab Ordinario factam, de beneficio super quod lata est sententia definitiua à Sede Apostolica contra possessorem illius non triennalem.
- 2 Secunda aduersus eos qui mortuos tempore interdictionis sepeliunt, vel excommunicatos, aut vsurarios.

- 3 Tertia aduersus Religiosos usurpantes decimas, vel impedi-
dentes earum solutionem.
- 4 Quarta excommunicatio expenditur qua est aduersus
monachos, & canonicos regulares adentes curias
Principum animo nocendi suis Prelatis, vel mona-
steriis.
- 5 Quinta aduersus Monachos tenentes arma intra septa sui
Monasterij.
- 6 Sexta aduersus impediētes visitatores Monialium in suo
manere, nisi moniti respiciant.
- 7 Septima refertur aduersus feminas statum Beghinarum assu-
mentes, & aduersus Religiosos qui predictas Beghinas
sunt in earum statu.
- 8 Octava aduersus contrahentem matrimonium in gradibus
prohibitis.
- 9 Nona aduersus eos qui pretextu officij Inquisitionis, pecuniam
illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum
Ecclesiarum bona confiscant.
- 10 Decima contra officiales communitatum vsaris fauen-
tes.
- 11 Undecima aduersus Religiosos Mendicantes nouas domos ad
habitandum acquirētes, sine Sedis Apostolicæ facultate,
vel acquisitas alienantes.
- 12 Duodecima aduersus Religiosos sine sermonebus, vel ali-
bi à decimarum solutione debitores retrahere inten-
dunt.
- 13 Decimatercia aduersus eosdem Religiosos, qui negligentes fue-
rint in decimarum solutione suadenda pauperibus, &
moniti à suis Superioribus ausi fuerint predicare, non
purgata negligentia.
- 14 Tandem expenditur excommunicatio aduersus Religiosos non
seruantes interdictum locale generale, vel cessationem à
diuinis postquam auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Ordi-
narij illius loci.

Prima excommunicatio refertur in Clement. vnicæ de
sequestrat. possessionis, & fructuum aduersus impediētes
sequestrationem ab Ordinario factam de beneficio super
quod lata est sententia definitiua à Sede Apostolica contra
possessorem illius non triennalem. Btenim Clemens V. ad
compescendas litigantium malitias definiuit vtrum con-
tra possessorem definitiua sententia super beneficio apud
sedem Apostolicam dumtaxat in petitorio, vel possessorio
promulgata fuerit, beneficium ipsum etiam dignitas, vel
personatus existat, & curam habeat animum, à possessore
huiusmodi (dum tamen triennio pacifice antea ab eo posses-
sum non fuerit) per loci Ordinarium apud aliquam perso-
nam idoneam sequestratur, quæ plenam de ipso, & debi-
tam gerens id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem sup-
portatis oneribus) superesse conigerit, illi restituat qui fina-
lem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem (sequestra-
tionem huiusmodi impedire, vel fructus quoque modo præ-
sumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam
ipso facto, à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis
per eum fructibus restituis) nullatenus absoluitur.

Circa quam excommunicationem aduerte sermonem esse
de sententia definitiua Sedis Apostolicæ in possessorio, vel
petitorio. Item de impedimento apposito executioni, & se-
questrationi beneficij, vel illius fructuum factæ ab Ordina-
rio, non autem de sequestratione quæ per auditores Rotæ,
vel aliquam à Sede Apostolica delegatam fieret, vti commu-
niter contingit. Quapropter dixit Caietan. verbo excom-
municatio, cap. 43. Nauarr. cap. 27. num. 137. Tolet. lib. 1. c. 39.
num. 1. Suarez. disp. 23. sect. 5. num. 1. Sayrus lib. 3. c. 35. n. 7. Fil-
lucius tract. 14. r. 1. q. 2. num. 69. Bonac. t. 3. de censur. disp. 2.
q. 2. punct. 24. num. 1. raro, vel nunquam huic excommunica-
tionis esse locum; quia sequestratio non fit auctoritate Ordi-
narij, sed auctoritate sedis Apostolicæ, & delegatorum
ipsius. Quando autem sequestratio beneficij auctoritate Or-
dinarij fieret, illam impediens, vel illius fructus occupans ex-
communicationi subicitur.

Ab hac censura non est absolutio delinquenti præstanda,
quousque impedimentum amoueat, & fructus occupatos res-
tituat, vti cauetur in dicta Clement. Quod si de facto à Paro-
cho, vel Episcopo hæc absolutio concedatur ante prædictam
satisfactionem, & restitutionem si fieri possit sub opinione
positum est, an valida sit; eo quod videatur Pontifex sibi ab-
solutioem referuare. Aliis vero placet esse illicitæ præste-
re absolutioem tamen validam fore; quia non tollit Ponti-
fex potestatem, sed modum indicat, quo excedenda sit, maxi-
mè cum hæc conditio sit ex illis quæ iure insunt, quæque ser-
uanda sunt, esto non sint expressæ.

Secunda habetur in Clement. 1. de sepultur. aduersus eos
qui mortuos tempore interdicti sepeliunt, vel excommuni-
catos, aut vsurarios. Inquit enim Clemens V. Eos qui propria
temeritate audacia, defunctorum corpora non sine contem-
ptu clauium Ecclesiæ, in cæmeterijs interdicti tempore in casti-
bus non concessis à iure, vel excommunicatos publice, aut no-

Feid. de Castro. Sum. Mor. Part. VI.

minatim interdictos, vel vsurarios manifestos scienter sepelire
presumunt. Decernimus ipso facto excommunicationis sententia
subiacere, à qua nullatenus absoluantur, nisi prius ad arbitrium
Diocesani Episcopi, ei quibus per præmissa fuerit iniuria iro-
gata; satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis cir-
ca præmissa exemptionis, vel quouis alio privilegio sub
quacunque verborum forma concessio aequaliter suffra-
gante.

Primo excommunicat Pontifex eos, qui mortuos sepe-
liunt tempore interdicti locali extra casus à iure concessos.
Qui autem sint casus concessi à iure disp. 5. de interdict. exa-
minabimus. Satis probabile est eos qui tempore interdicti
assistere possunt diuinis ratione privilegij, sepeliri tempore
interdicti posse; quia iis quibus communicamus viuus, possu-
mus defunctis communicare.

Secundo eos qui sepeliunt publice excommunicatos hoc
est vitandus, quia post Extrauag. ad vitanda scandala, solos
hos excommunicatos vitare tenemur. Vti ex communi docet
Syluest. verbo excommuni. g. n. 66. Nauarr. c. 27. n. 137. Caiet.
verbo, excommunicatio, num. 46. Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 35.
num. 9. Bonacina tom. 3. de censur. disp. 2. quest. 2. p. 3. nu-
mero 4.

Tertio eos qui nominatim interdictos sepeliunt, modò
interdicti sint generaliter à Diuinis, nam si solum ab vno vel
alio actu distincto ab officio sepulturæ fuerint interdicti,
non est locus huic prohibitioni. Sicut aliis relatis aduertit
Sayrus dicto lib. 3. cap. 35. num. 10. Bonac. p. 31. num. 5.

Quarto eos qui manifestos vsurarios sepeliunt, id est qui
nulla tergiversatione cæleri possunt faenus exercentes de-
cessisse. Sed an insuper requiratur, quòd sint nominatim, & ex-
pressè denunciati & declarati vsurarij; Doctores non conue-
niunt. Nam Caietan. verbo excommunicatio, c. 46. Nauarr.
c. 27. num. 137. Sayrus lib. 3. c. 35. num. 9. Tolet. lib. 1. c. 39. num.
2. indicant locum esse huic excommunicationi si vsurarium
manifestum sepelias, tametsi denunciatus non sit, cum nullam
huius denunciationis mentionem fecerint. Quòd expressè
docuit Filiucius, tract. 14. cap. 5. q. 3. num. 71. Ratio esse po-
test, quia hæc excommunicatio imponitur sepelientibus vsu-
rarios manifestos in odium tanti criminis. Extrauagans
verò ad vitanda scandala, excusat ab obligatione vi-
tandi quemlibet fidelem ob censuram, seu sententiam, &
prohibitionem in eum latam non denunciata, non autem
ob crimen aliquod quo affectus sit. Sed verius censo cum
Suar. disp. 31. sect. 2. num. 10. Bonac. t. 3. de censur. disp. 2. q. 2. pun.
31. Alterio t. 2. disp. 1. cap. 2. ad finem, requirit denunciatorem,
quia dicta Extrauagans ad vitanda scandala eximit fide-
les ab obligatione vitandi tum in sacris, tum in profanis
non solum excommunicatum, suspensum, vel interdictum,
sed quemlibet alium peccatorem, nisi expressè, & nomina-
tim denunciatus sit, vel sit manifestus clericus percussor, vt
constat ex illi verbis dictæ Extrauagantis relata à Nauarro
cap. 27. n. 37. Sayro lib. 2. cap. 12. num. 6. Ad vitanda scandala,
& multa pericula, que conscientis timoratis contingere possunt,
Christi fidelibus tenore presentium misericorditer indulgemus,
quòd nemo deinceps à communione alicuius, sacramentorum
administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque diui-
nis iuris, & extra pretextum cuiuscunque sententiæ, aut
censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ
teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum
Ecclesiasticum obseruare, nisi sententia, vel censura huius-
modi fuerit illata contra personam, collegium, vniuersita-
tem, Ecclesiæ communitatem, aut locum certum, vel in-
certum à iudice publicata, vel denunciata specialiter, & ex-
pressè constitutionibus Apostolicis, & aliis in contrarium fa-
cientibus non obstantibus quibuscumque. Saluo si quem sacrile-
ga manuum iniectione in Clericum in sententiam latam à
Canone adeò notoriè confiterit incidisse, quòd factum non
possit aliqua tergiversatione calari, neque aliquo suffragio
excusari: nam à communione illius licet denunciatus non fue-
rit, volumus abstinere. Ex quibus verbis manifestè appa-
ret fideles obligatos non esse aliquem in diuinis vitare siue
propter censuram, siue propter sententiam, siue ob aliam
quacunque causam à iure, vel ab homine promulgatam,
nisi specialiter, & expressè denunciatus sit, excepto casu no-
torie percussoris clerici. At vsurarius manifestus iuris sen-
tentia generaliter promulgata priuatus est sepultura Eccle-
siastica. Ergo ob hanc prohibitionem non tenentur fideles ab
eius communicatione abstinere quousque expressè, & spe-
cialiter denunciatus sit. Sed non obstant eius crimine
manifesto, & notorio poterunt Ecclesiasticæ sepultura tra-
dere.

Denunciatum verò vsurarium, sicuti & nominatim excom-
municatum, & interdictum sepelientes, vel sepelientes de-
functum in loco interdicto huic excommunicationi subi-
ciuntur. Nominè sepelientium intelligunt plures non so-
lum sepelientes mortuum tumulo, sed cæteros alios, siue
quibus regulariter nequit mortuus sepeliri: vti aliis relatis
tradit Sayrus lib. 3. cap. 35. numero 13. Cum ergo mortuus
L. 2. sepe

sepeliri non possit, quin sepulchrum fodiat, & in ipsum deferatur, & humo condatur, fodientes sepulchrum, corpus deferentes & humo condentes hac excommunicatione ligantur. Alij extendunt ad quoslibet comitantes. Alij ad non impediens cum possit, & ex officio tenentur. Ergo verò censio solum condentem humo corpus defuncti huic subiecti excommunicationi, si verba legis proprie, & in rigore spectetur, quia sepelire proprie, & formaliter non est sepulchrum aperire, nec corpus defuncti deferre, nec comitari, nec mandare, sed tantum humo condere. Ergo solum condentes humo huic excommunicationi subiacent, spectata legis proprietate. Atque ita docet Glossa, verbo *sepelire*, Caietan. verbo *excommunicatio*, capite 46. Nauarr. cap. 27. num. 137. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 2. Henric. lib. 13. cap. 43. num. 3. Auila 2. p. cap. 6. disp. 10. dub. 6. Bonacina disp. 2. q. 2. pun. 31. num. 10. Dixi spectata legis proprietate, quam censio in presentia casu spectandam non esse, sed extendendam saltem ad eos qui corpus defuncti sepelire fecerint, seu mandauerint. Vgolin. rap. 2. de censur. cap. 9. §. 6. Suar. disp. 12. sect. 4. Coninch. disp. rat. 1. dub. 8. num. 68. Filiucius tract. 12. cap. 4. num. 111. quia lex est poenalis sit extendi debet ultra verborum proprietatem, ne inutilis fiat ut multis probauit tract. 3. de legib. disp. 5. punct. 3. §. 1. præcipit, numero 6. At hæc lex solum comprehendit corpus defunctum humo condentes ferè inuitus effect, cum plerumque rudes, sint, & censuræ ignari, & mandantibus subiecti, id est, que à censura exculant. Debemus ergo saltem ad mandantes censuram extendere.

Abolutio ab hac excommunicatione præstanda non est, quousque absolutio satisfactioem competentem præsterit, in quorum fauorem censura lata fuit, & consequenter quousque restituitur damnum quod ipsi prouenit ex eo quod corpus traditum sepelitur sic, ut tradit Glossa in dicta Clement. vers. eis quibus. Alterius tit. 2. disp. 1. 1. cap. 2. col. 1. Bonac. disp. 2. q. 2. pun. 31. in fine. Quod si ante hanc satisfactionem absolutio conceditur, censet Bonac. ibi nullam esse abolutionem. Sed satis probabile est validam fore esto illicitam, quia Pontifex non tollit potestatem absoluentis, sed præscribit modum, quo exercenda sit, quique ipso iure inerat.

Tercia excommunicatio continetur in Clement. 1. Religiosi de Decimis, aduersus religiosos usurpantes decimas, vel impediens earum solutionem. Etenim Clemens V. religiosos qui sibi noualia hoc est agros, quorum cultura non extat memoria, aut alias decimas Ecclesiis debitas appropriare, aut usurpare præsumperint, vel suis familiaribus, pastoribus, aut colonis decimarum solutionem non permitterint, aut prohiberint ab officio, & beneficio suspendi, modò officium, administrationem, seu beneficium habeant. Quod si religiosi administrationes, vel beneficia non habuerint, excommunicationi subiecti.

Ob duplicem actionem hæc excommunicatio, vel suspensio incurritur. Prima est appropriare, seu usurpare decimas, hoc est eas tanquam sibi debitas accipere, seu retinere, cum nullo modo debitas sint. Quapropter ex eo tantum quòd decimas debitas non soluas in hanc censuram non incidis; quia illa non est appropriatio, sed surreptio, nec deterioris conditionis esse debet laicis secularibus, qui ob hanc retentionem excommunicatione non afficiuntur, vt ex communi tradit Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 25. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 4. Bonac. disp. 2. quest. 8. pun. 12. num. 10. Quinimo non sufficit appropriare, vel usurpare præfactas decimas, vt huic censuræ locus sit, sed insuper requiritur, ne infra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam feceris competentem. Secunda actio, ob quam hæc excommunicatio, vel suspensio inducitur est impediens verbis, vel factis, ne ferui, familiares, vel coloni decimas Ecclesiis soluant, dummodò infra mensem à dicta prohibitione non deliquerint, vt cauerit in dicta Clement.

Diffinitas autem est, à quo tempore computandus sit prædictus terminus mensium. Et quidem omnes conueniunt in prohibitione, seu non permissione solutionis decimarum feruis, familiaribus, pastoribus, vel colonis facta computandum esse à die quo es à parte requisitus: vt à prædicto impedimento cesses, quia sic expressè à Pontifice dictum est, vt constat ex illis verbis, nisi post requisitionem per eos quorum inuenerit super hoc factam, à præmissis destiterint infra mensem. Quoad appropriationem, vel usurpationem decimarum censet Sayrus alijs relatis lib. 3. c. 34. n. 24. Bonac. t. 3. de censur. disp. 2. q. 8. pun. 12. n. 5. computandum esse terminum duorum mensium non à die requisitionis, sed à die usurpationis, quia admonitio non coniungitur usurpationi, sed solum non permissioni seu prohibitioni. sed rectius Glossa in dicta Clement. verbo *duos menses*. Cardinal. ibi num. 24. Alterius de suspens. disp. 17. cap. 2. vers. 6. Suar. de censur. disp. 31. sect. 6. num. 9. in fine existimant computandum esse à die requisitionis, seu monitionis, quia illa verba post monitionem posita in principio clausula, ad omnia in dicta clausula contenta, referuntur. Neque est vlla ratio, ob quam potius non permissioni, seu prohibitioni annectatur, quam usurpationi, cum tam non prohibito quam usurpatione sub eadem periodo

comprehenditur. Et cum hæc explicatio legem poenalem restringat, sustinenda est, alia verò quæ illam ampliat repellenda.

Monitio non debet esse triua; quia Textus non exigit canonicam monitionem, sed monitionem quæ semel facta perficitur, vt tradit Glossa, verbo *facta*. Nauarr. cap. 27. numero 138. Tolet. lib. 1. cap. 39. numero 4. Suar. dicta disp. ut at. 31. sect. 6. numero 9. Bonac. disp. 2. quest. 8. pun. 12. num. 6.

Hæc censura comprehendit Religiosos siue viros, siue feminas qui verè religiosi sint, hac tamen differentia; nam religiosi carentes administratione, officio, seu beneficio excommunicantur, habentes verò administrationem, officium seu beneficium, suspenduntur. Quod intelligendum est de administratione, officio, vel beneficio regulari; nam si ad facularem Ecclesiam translati sint, huic censuræ non subiacent, quia ipi non sunt religiosi modo religioso viuentes, sed secularium statum imitantes, & consequenter inter faculares clericos in hac parte computandi sunt: vt tradit Syluest. excommunicatio 9. casu 36. Nauarr. cap. 27. num. 138. Suar. disp. 31. sect. 6. num. 9. Bonac. disp. 2. q. 8. p. 12. n. 8. contra Tolet. dicto cap. 39.

Quarta continetur in Clement. Ne in agro, §. quia verò, de statu Monachorum aduersus monachos & Canonicos regulares adeuntes curias Principum animo nocendi suis Prelatis, vel Monasteriis inquit enim textus. Nos eorum (scilicet Monachorum) Benedictionem, de quibus antea locutus est in hac parte reprobis aulibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi, aut regulares canonici administrationem aliquam non habentes ad curias Principum abique speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quod si vt suis Prelatis vel Monasteriis damnum aliquod inferant ad dictas curias se conferre præsumperint, excommunicationis sententiam eos incurere volumus ipso facto.

Hæc excommunicatio non comprehendit omnes religiosos, sed solum monachos, & canonicos regulares, quia si tantum exprimitur. Quinimo Angelo verbo *excomm. casu 38*. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 4. Illucio tract. 14. cap. 8. q. 6. num. 139. placet solos monachos nigros id est Benedictinos comprehendere, quia de iis tantum Pontifex sermone fecerat, huiusmodi in hac parte reprobis aulibus obuiare intendit. Non igitur extendenda est constitutio ad alios monachos, maxime cum sit poenalis. Sed contrarium merito docuit Panormit. in dicta Clement. num. 9. Syll. verbo *excommunicatio 9. num. 78*. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 5. Sayrus lib. 1. thesauri, cap. 3. num. 26. Bonac. t. 3. de censur. disp. 2. quest. 8. pun. 12. num. 12. eo quòd Pontifex excommunicationem, vel suspensionem Monachos subiciens generaliter locutus est, neque dispositionem restringit ad Monachos, de quibus antea sermone fecerat: nam licet ex Benedictinorum aulibus sumptis occasione huius constitutionis ferenda, constitutio tamen latior fuit; siquidem non solum monachos, sed etiam canonicos regulares comprehendit, de quibus antea locutus non fuerat.

Vt autem hi Monachi, vel Canonici regulares hac excommunicatione afficiantur, ob accessum ad curias Principum animo nocendi suis Prelatis, vel conuentibus, nullam in ipsis conuentibus administrationem habere debent; quia hi occasione habent accedendi sæpe ad curias; idcirco excipiuntur, tamen contrarium sentiat Sayrus dicto lib. 1. cap. 33. num. 27. & indicet Syluest. *excommunicatio 9. numero 75*. Nomine administrationis est Angel. & Cardinal. in presentia, & Sayrus dicto num. 27. censent solam temporalem intelligi, quæ in percipiendis fructibus monasterii consistit; verus tamen est non solum temporalem, sed etiam spirituales comprehendit, cum sæpe ob administrationem spirituales vigens causa occurrat ad curias Principum accedendi, idque indicant illa verba Textus: *Administrationem aliquam non habentes*, hoc est nullam administrationem habentes. Vt docet Glossa, & Panormitan. ibi, & Suar. dicta disp. ut at. 23. sect. 5. num. 5. Bonac. disp. 2. q. 8. pun. 12. num. 13.

Deinde accedere debent iij Monachi, vel Canonici regulares ad curias Principum animo nocendi suis Prelatis, vel conuentibus, vt huic censuræ sit locus, quia sic in textu præscribitur. Quare illuc accedentes absque licentia, esto grauius peccent, si tamen prædictum animum nocendi non habent, cum de facto accedunt, huic censuræ non subiacent. Sicuti aduertunt omnes Doctores relati.

Solum est difficultas, An accedent cum licentia expressa ad alia negotia hac excommunicatione afficiantur, si eo malo animo accedat; Commis, sententia affirmatiua patet tueri, vt videre est in Glossa, Panormit. & Cardinali in presentia, quos sequitur Nauarr. cap. 27. num. 138. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 8. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 5. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 27. Bonac. disp. 2. q. 8. punct. 9. num. 6. quia Textus cum censuram tulit licentiæ non meminit, sed solum iniqui

anini; ergo accedentes hoc pravo affectu sine absque licentia, sine cum illa hac ligantur excommunicatione. Fateor hanc communem sententiam mihi difficilem esse. Nam esto in clausula, qua hanc censura fertur licentia mentio facta non sit, sed solum accessus cum intentione damnificandi Prælati, ac videtur intelligendum de accessu immediatè antea prohibito, Pontifex namque prohibet Monachis vel Canonici regularibus administrationem aliquam non habentibus, ne ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Et statim subiungit. *Quod si ut sus Prælati vel Monasterii damnum aliquod inferant ad dictas curias se conferre præsumperint, id est se conferre præsumperint eo modo quo antea dictum est, scilicet absque licentia.* Neque ex eo quod in hac clausula mentio licentia facta non fuerint, inferendum est subintelligi non debere, nam etiam nulla est mentio facta administrationis, & nihilominus subintelligitur, quia in præcedenti clausula illius mentio facta est.

Adde excommunicationem nunquam iudici ob actionem externam bonam, & quæ solum deo nominatè ab actu interiori mala est: accessus autem ad curias Principum ex speciali Prælatorum licentia, cum animo tamen nocendi Prælati, & monasterii nullam malitiam continet, quæ fori externi iudicio cognosci possit. Ergo ex illo accessu hæc censura non contrahitur.

Præterea est dubium, An si ad curiam accesserit recto animo, & postmodum mutet, ibique assistit animo nocendi tuis Prælati, vel monasterii incidat in hanc censuram? Bonac. tom. 3. de censur. disp. 2. q. 8. punct. 9. num. 4. in partem negativam propendit; eo quod in materia penali non sit faciendæ extensio ultra proprietatem verborum. At longe diuersum est se conferre ad curias Principum, ac tibi existere, ergo Pontifex excommunicans se conferentes, non comprehendit ibidem existentes. Præterea si eo animo iniquo te in curias Principum conferres, & illuc ingressus animam deponeres, non obinde à censura excusaris, quia factum præstitisti, cui est censura annexa. Ergo in hac censura non spectatur assistentia, sed accessus. Scilicet oppositum verius docuerunt Suar. tom. de censur. disp. 2. sect. 5. num. 6. Filiucius, tract. 14. cap. 8. quæst. 6. num. 14. Quia huiusmodi accessus prohibetur ob occasionem, quam religiosi habere possunt suum pravam affectum exequendi in curiis Principum existentes. At hæc occasio vrgentior est in assistentia, quam in accessu. Ergo potius censuræ prohibita assistentia, quam primus accessus. Adde prohibito accessu prohiberi assistentiam, quia non prohibetur solum accessus momentaneus, & transiens, sed permanentis. Illud autem debet esse certum ex solo accessu ad curias Principum animo nocendi tuis Prælati, vel monasterii hanc censuram incurri, tamen si damnificatio non succedat; quia solus accessus eo animo factus est completa materia huius censuræ: vt aduertunt Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 7. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 27. Suarez disp. 2. sect. 5. num. 6. Filiucius, tract. 14. cap. 8. quæst. 6. num. 14. Bonac. disp. 2. quæst. 8. punct. 8. p. 9. num. 5.

Dixi sæpe intentione nocendi tuis Prælati, vel Monasterii. Nominè Prælatorum comprehenduntur non solum Prælati immediati tui conuentus, sed Provincialis, & Generalis, quia verè sunt tui Prælati; vt notatur Suar. Bonac. Filiucius, loci citati. Nominè verò conuentus venit ille conuentus, in quo habitas. Quocirca si te in curiam Principis conficias animo nocendi non tuis Prælati, sed alienis, neque tuo monasterio, sed alteri in hanc censuram non incidis. Ea tamen ligaris, si animo nocendi tue Religioni in genere te conficias; quia eo ipso habes intentionem tuis Prælati, tuoue monasterio nocendi, cum damnum Religioni factum in omnium particularium monasteriorum, & personarum cedat. Vt bene docuerunt Suar. de censur. disp. 2. sect. 5. num. 7. Filiucius tract. 14. cap. 8. quæst. 6. num. 14. Bonac. disp. 2. quæst. 8. punct. 9. num. 8.

Quinta excommunicatio continetur in eadem Clement. ne in agro. Et in eodem §. quia vero de statu Monach., aduersus Monachos tenentes arma intra septa sui monasterii. Inquit enim Pontifex: *Præfata quoque sententia Monachos intra septa monasteriorum sine licentia Abbatis suorum arma tenentes, decernimus subiacere.* Hæc censura cum sit præcedentis extensio comprehendit eos tanquam monachos, de quibus antea habitus est, neque vilos alios religiosos, nec canonicos regulares, quia solum monachi exprimuntur, vt notatur Glossa ibi verbo monachos. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 29. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 5. Suar. disp. 2. sect. 5. num. 8. Bonacina disp. 2. q. 8. p. 1. 6. in fine.

Arma verò tenenda sunt ab iis Monachis intra septa sui Monasterii, hoc est intra illud spatium ad quod mulieres ingredi non possunt, neque extra quod religiosi absque licentia exire permittuntur, vt aduertunt relati Doctores. Requiritur tamen vt arma propriè sint, id est que communi vti recipiuntur, quia verba legis, & maxime penalis in significacione propria sumi debent. Quocirca retentio lapidei, de Castro. Sum. Mor. Pars VI.

dum, lignorum, vel aliorum similium, esto animo iniquo retineantur, hanc censuram non inducit, quia illa non est per se retentio armorum, sed solum ex intentione tenentis, quæ in præfenti non punitur: vt tradit Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 38. Nauarr. cap. 27. num. 139. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 5. Suar. disp. 2. sect. 5. num. 8. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 29. Filiucius, tract. 14. cap. 8. quæst. 6. num. 14. Bonac. tom. 3. de censur. disp. 2. q. 8. punct. 16. num. 4. Neque opus est arma esse offensiuas, satis enim est si defensiva sint, quia textus arma ab absolute prohibet, & sub nomine armorum tam offensiuas, quam defensiuas veniunt, vt tradunt Sayrus, Tolet. Suar. Filiucius loci citati. Debet tamen arma haberi ad vsum pugne siue offensiuas, siue defensiuas ad quem assumuntur, vt locus huic excommunicationi sit natus si habeantur arma ad alium distinctum finem pura culicium magnum ad vsum coquinæ, sub hac censura non comprehenditur, quia illa non est formalis armorum retentio, vt aduertit Sayrus dicto c. 33. num. 29. Tolet. c. 39. numero 5. Semper tamen præsumptio adesse debet, vnde bona fides, & ignorantia modo affectata non fit, ab hac censura excusat, quia hæc censura cum non sit eadem cum præcedenti, vt constat ex illis verbis præfata sententia, & in præcedenti præsumptio requiritur, eadem in præfenti requirenda est, vt tradit Nauarr. cap. 27. numero 139. Suar. disp. 2. sect. 5. num. 8. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 29. Filiucius, tract. 14. cap. 8. quæst. 6. num. 40. Bonac. disp. 2. quæst. 8. p. 16. num. 5.

Sexta excommunicatio continetur in Clement. attendentes de statu Monachorum, aduersus impediētes visitatores monialium in suo munere, nisi mon u respiciant. Non enim hæc excommunicatio contrahitur ob solum impedimentum præstitum, sed necessarium est impedimento præfesto subsistere qui monitionem, vt desistas, quæ non obstat te respicere nolis. Vt aduertit Nauarr. cap. 27. num. 40. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 7. Suar. disp. 2. sect. 5. num. 9. Sayrus cap. 33. num. 14. vers. secundo. Filiucius, tract. 14. cap. 8. quæst. 4. num. 3. Bonacina, tom. 3. de censur. disp. 2. q. 2. punct. 4. num. 1. Hæc monitio faciendæ est à visitatore, seu illius superiore, quia debet esse monitio iuridica, quæ necessariò in faciente iurisdictionem requirit. Vt docet Suar. & Filiucius loci citati. Bonac. num. 7. Opus tamen non est, vt sit specialis, sufficit generalis, quia Textus qualiter monitionis non determinat; Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 7. & Bonac. supra. Quocirca existimo non esse opus, vt sit trina monitio, vel vna pro tribus, quia textus non monitionem canonicam, sed monitionem absolute postulat, vt docet Tolet. loc. alleg. tamen si Suar. Filiucius & Bonac. contrarium sentiant.

Septima continetur in Clement. de religiosis domibus, aduersus feminas itaum Beghinarum assumentes, & aduersus Religiosos qui prædictas Beghinas fouent in earum statu, & suadent vt prædictum habitum sumant, & ad id auxiliū, consiliū, vel fauorem præstant. Hæc excommunicatio iam non est in vfu, quia status ille iam non extat. Ex illius tamen prohibitione non est prohibita assumptio tertij Ordinis D. Francisci, & Dominici, vt potest à Sede Apostolica approbati, neque prohibetur in domibus sub eisdem regulis vota emittere, vt aduertit Suar. disp. 2. sect. 5. num. 10. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 37.

Octaua continetur in Clement. unica de consanguinitate, & affinitate, aduersus contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis. Inquit enim Pontifex: *Eos qui diuina timore postposito in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis constitutione canonica interdicitis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, necnon Religiosos, & Moniales, ac Clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes refranare metu penæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententia ipso facto decernimus subiacere.*

Hac constitutione intendit Pontifex (vt ipse inquit) audaciam illorum, qui matrimonium irritum attentare præsumunt coercere. Primo excommunicat Pontifex eos qui in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis iure canonico matrimonium interdicentibus non verentur matrimonialiter contrahere. Secundo eos qui cum monialibus, hoc est religiosis professis contrahunt. Tertio Religiosos, Moniales, ac Clericos in sacris matrimonium contrahentes. Ex hac constitutione non excommunicantur contrahentes cum infidelibus, cum cognata legali, cum laborante impedimento publicæ honestatis, & similibus, quia de his contractibus nihil textus disponit, & penæ non sunt extendendæ, vt tradit Glossa in præfenti verbo eos. Ca. ce. verbo excommunicatio, cap. 47. Nauarr. cap. 27. num. 41. Suar. disp. 2. sect. 5. num. 10. Bonacina disp. 2. quæst. 2. p. 7. num. 10.

Prædicti autem excommunicationi subiiciuntur, si scientes matrimonium esse nullum de facto contrahant; nam licet ille contractus irritus sit, nihilominus illa scilicet attentatio, vt potest sacrilega digna est huiusmodi penæ. Quod si oblitus: quomodo potest velle contrahere sciens contractum esse irritum?

iritum? Respondeo non esse opus velle efficaciter contrahere, sed satis esse, si velit contrahere quantum est ex se, ita ut sublato illo impedimento nullus esset in dicto contractu defectus, sed verum matrimonium subsisteret. Ut tradunt alii relatis Sayrus lib. 3. cap. 3. num. 16. Tolet. lib. 1. cap. 19. num. 8. Suar. disp. 2. 3. sect. 5. n. 15. Et seqq. Sanch. lib. 7. disp. 48. a. v. 15. Filliuc. tract. 14. cap. 8. 7. num. 144. Bonacina. 1. 3. de cens. disp. 2. quest. 2. p. 7. & alij.

9. Nona lata est in Clement. nolentes 2. de Hæreticis, aduersus eos qui prætextu officij Inquisitionis pecuniam illicitis modis extorqueant, vel ob delictum Clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Verba Pontificis sunt: Nolentes splendorem solum negotij fidei per actus indiscretos, & improbos quorumvis Inquisitionum hæretica prauitatis quasi tenebrosi sumi caligine obscurari, hoc sacro Concilio approbante statuimus, nullis ex tunc qui quadragesimum ætatis annum attingerint officium inquisitionis prædicta committi Inquisitoribus. Et tam ipsorum, quam Episcoporum, seu Capitulorum Sede vacante super hoc deputatis commissariis quibuscunque districtius inturgentes, ne prætextu officij inquisitionis quibusvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum prædicti officij occasione sisco etiam Ecclesia applicare. Quod si secus in eis, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententia eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non possunt absolui præterquam in mortis articulo, donec illi à quibus extorsit plenè satisfecerint de pecunia sit extorta. Nullis privilegia, pactis, aut remissionibus super hoc valentibus.

Ex prædictis verbis constat ob duplicem actionem hanc excommunicationem induci. Prima est extorquere pecuniam modis illicitis prætextu officij Inquisitionis. Secunda bona Ecclesiarum sisco etiam Ecclesie applicare ob clericorum delictum. Circa primam actionem aduerte necessarium esse, vt Inquisitores, seu eorum commissarij illicitè extorqueant pecuniam, nam si licitè extorqueant, quia debita est ratione muneris, & laboris præstiti non est locus huic censuræ, vt omnes fatentur. Secundò requiritur, vt verè extorqueant, nam si oblatam pecuniam accipiant in hanc censuram non incidunt, tamen si noverint sibi offerri prætextu officij, & quia tunc offensus ni offerat esse iniuste vexandum, quia dum commissarius, vel Inquisitor non petit metum inferens, vel officium debitum facere recusans, non censetur extorquere, vt rectè aliis relatis aduertit Sanch. lib. 2. in decal. cap. 20. num. 7. Tertio opus est, vt hæc pecunia prætextu officij Inquisitionis extorqueatur, nam si alio titulo etiam iniuste pecunia extorta sit, non est locus huic censuræ, vt notauit Glossa ibi verbo prætextu. Syluest. excommunicatio 9. n. 81. Suar. disp. 2. 3. sect. 5. n. 25. Sanch. alii relatis cap. 20. n. 8. Bonac. disp. 2. 9. 10. pun. 10. n. 3. Tolet. lib. 1. cap. 39. n. 11. Sayrus lib. 3. cap. 34. n. 25. Et alij communitè.

Nomine pecunie intelligitur, quidquid pecunia æstimabile est, vt docet ibi Glossa, verbo pecuniam. Immola num. 6. Bonifac. num. 63. Cardinal. verbo inquisitoribus, notab. 2. Nauar. cap. 27. num. 142. Suar. & Syluest. locis num. præced. relatis. Sanch. dicto n. 9. Sayrus dicto cap. 34. num. 25. Tolet. lib. 1. cap. 39. n. 11. Filliuc. tract. 14. cap. 10. quest. 3. num. 169. tamen Bonac. dicta disp. 2. 9. 10. pun. 10. existimet tanquam probabile solam pecuniam esse intelligendam, quia illius tantum Pontifex meminit. Sed hoc non refert, quia id factum est ratione frequentioris vsus, non autem vt dispositio restringeretur ad solam pecuniam.

Sed an sub nomine pecunie veniat contractus emptionis, vel venditionis, ita vt commissarius extorquens aliquem ex his contractibus in excommunicationem incidat? difficultate non caret. Negat Bonac. dicta disp. 2. quest. 10. punct. 10. num. 4. modo in contractu iustitia seruetur, non exigendo pecuniam ultra valorem rei venditæ, vel emptæ. Cæterum ego verius censuram prædictam extorsionem excommunicatione affici: nam et in emptione, vel venditione æqualitas seruetur, & in illis non extorqueas pecuniam indebitam; et tamen quatenus extorques ipsam contractum, qui indebitus est, censuris extorquere quod est pecunia æstimabile. Quippe astringi, & cogi ad celebrandum contractum onerosum aliàs non celebrandum pretio æstimabile est.

Hinc inferitur quid dicendum sit de extorquente murò pecuniam. Bonac. negat ob hanc actionem affici extorquentem excommunicationem. Consentit Suar. disp. 2. 3. sect. 5. num. 25. Sanch. lib. 2. in decal. c. 20. num. 10. quia non extorquet pecuniam, cum illam redditurus sit, sed illius mutationem, quæ non est aliquo pretio distincta ab ipsa pecunia reddenda æstimabilis. Sed contrarium mihi verius apparet. Nam esto mutatio sponte facta solam gratitudinem exigat, neque æstimanda sic aliquo pretio distincta à pecunia reddenda, at tamen mutatio obligatoria, seu obligatio ad mutandum digna pretio esse videtur. Igitur si sub nomine pecunie intelligitur quidquid pretio æstimabile est, efficitur extorsionem

mutui, & cuiuslibet alterius contractus onerosi sub hac lege comprehendi. Ex suppositione autem quòd extorquens mutuum infectione pecuniam reddendi sub hac censuram non comprehendatur, postmodum mutet voluntatem, nolite pecuniam mutuum reddere, est difficultas; an in hanc excommunicationem incidat ab eo puncto, quo voluntatem mutauit, & pecuniam quam reddere tenebatur non reddit. Negat Bonac. disp. 2. 9. 10. p. 10. n. 4. quia illa pecunia vsurpatio, seu vt melius dicam retentio, vel non restitutio non est extorsio, quippe ad rationem extorsionis requiritur quod ab alio quali per vim tollas quod suum est, at retinendo pecuniam non tollis ab alio quod suum est, sed omittis reddere, non igitur in hanc censuram incidis. Contrarium tamen mentò docerunt Suar. disp. 2. 3. sect. 5. num. 25. Sanch. lib. 2. c. 20. num. 10. quia illa non restitutio est postriua retentio, & iuris alieni vsurpatio, & chem sit contra domini voluntatem est extorsio. Sicuti si ab extorsio officio Inquisitionis raperes ab alio pecuniam. Adde si huiusmodi prætextu extorques non est dubium te in hanc censuram incursum; ergo à fortiori illam incurris, cum absque hac cessione pecuniam ei debiam tollis.

Circa secundam actionem, quæ est bona Ecclesiarum etiam sisco Ecclesie applicare, aduerte hæc applicationem scienter faciendam esse, quia ita cauertur in textu. Vnde quilibet ignorantia tam huius legis, quam censuræ modo affectata non sit, excusatur, vt sæpè dixi, & multis comprobatur Sanch. lib. 9. de matr. disp. 32. num. 39. Et tradit lib. 2. c. 20. n. 12. Sayrus lib. 3. cap. 34. num. 25. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 11. Bonac. 1. 3. de censur. disp. 2. quest. 10. p. 10. num. 4. & alij. Secundò requiritur, vt applicatio fiat ex bonis Ecclesie, nam si bona quæ applicantur ad clericos ipsos pertineant immediate non est locus huic excommunicationi. Vt tradunt Glossa, verbo Ecclesiarum, Sanch. Suar. Sayrus, & Tolet. Bonac. loc. allegat. Tertio opus est, vt prætextu prædicti officij Inquisitionis fiat applicatio, quia sic cauertur in Textu ibi, occasione officij. Et notauit Suar. dicta disp. 2. 3. sect. 5. n. 26. Sanch. lib. 2. cap. 20. num. 15. Quarto debet applicatio de facto fieri. Neque obest, quòd Textus dicat attentent applicare, quia illa verba non excludunt applicationem de facto, sed de iure. Sicuti aduertit Suar. disp. 2. 3. sect. 5. num. 25. Sanch. lib. 2. cap. 20. num. 16. Bonac. disp. 2. 1. quest. 10. punct. 10. num. 5. Quintò faciendæ est applicatio sisco sue seculari, sue Ecclesiastico: nam dictio illa etiam, non est restrictiua, sed ampliatiua. Ex leg. 2. Cod. de Testibus, leg. si quis seruum, & etiam ff. de Peculio. Vt multis relatis comprobatur Gonzalez reg. 8. cap. cellariae gloss. 35. num. 26. Barbosa dictione 95. Solum est dubium, an ex applicatione alteri à sisco facta hæc censuram incurrat? Negat Suar. dicta sect. 5. num. 26. & Bonac. disp. 2. qu. 10. p. 10. num. 5. quia Textus solius sici meminit, solum quia frequentius, & maiori colore ipsi bona applicantur. Non igitur alius extendenda dispositio pœnalis est. Sed contrarium mihi probabilius apparet, scilicet ex applicatione facta sibi, vel alteri hæc excommunicationem contrahi. Mouetur, quia est communis sententia, quam docet Glossa in præsent. verbo Ecclesia. Immola num. 7. Cardinalis verbo inquisitoribus numero 1. notab. 5. D. Antonin. 3. part. tit. 24. capite 8. Angel. verbo Excommunicatio 7. casu 4. num. unico, Syluest. eodem 9. casu 42. num. 81. Sanch. cos. referens lib. 2. in decalog. cap. 20. n. 17. Sayrus lib. 3. cap. 34. n. 25. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 11. Deinde quia illa verba sisco etiam Ecclesia, non sunt restrictiua dispositionis, sed ampliatiua, præstantque hunc sensum: Excommunicationem incurram si bona Ecclesie ob clericorum delictum alicui etiam sisco Ecclesie applicent; sisco enim Ecclesie nominatus est, quia ex illius applicatione potius honestari actio poterat, quam ex applicatione facta sibi, vel alteri particulari.

Personæ verò, quæ ob extorsionem pecunie, vel bonorum Ecclesie applicationem huic excommunicationi subiiciuntur, absque dubio sunt Inquisitorum, Episcoporum, & capitulorum Sede vacante, commissarij, quia ij omnes in textu continentur. Quod adeo verum est, vt siue sint commissarij ordinarij, siue delegati, siue perpetui, siue ad tempus sub hac constitutione comprehendi debent: quia omnes hi verè, & propriè commissarij sunt. Vt docet Glossa in dicta Clement. verbo ipsorum. Syluest. excommunicatio 9. casu 42. num. 82. Suar. de censur. disp. 2. 3. sect. 5. num. 24. Sanch. lib. 2. in decalog. capite 20. n. 4. Sayrus lib. 3. cap. 34. numero 25. Bonac. 1. 3. de censur. disp. 2. quest. 10. punct. 10. numero 6. Et Inquisitores verò hæc afficiuntur excommunicatione, si delinquant, si communem sententiam spectemus. Nam sic affirmat Glossa in casus propositione, notab. 2. Immola, & Bonif. ibi statim in principio. Ancharan. num. 5. notab. 3. Antonin. 3. part. tit. 2. cap. 8. Angel. verbo excommunicatio 7. casu 42. numero unico. Syluest. eodem verbo 9. num. 82. Nauar. capite 27. numero 141. Sayrus lib. 3. capite 34. n. 25. Suar. de censur. disp. 2. 3. sect. 5. n. 24. Tolet. lib. 1. c. 39. num. 11. Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 20. num. 5. Bonac. disp. 2. 9. 10. punct. 10. num. 6. Et enim finis huius constitutionis,

vt constat ex eius proemio fuit, ne splendor solitus negotij fidei per actus indideret, & improbos quorumvis Inquisitorum offuscetur. Si autem Inquisitores sub hac constitutione non comprehenderentur, frustra Pontifex illorum improbitatis meminit, & expresse se velle remedium adhibere. Adde dictio illa *etiam inquisitorum* quae sequentem clausulam cum precedenti coniungit, significat non solum commissarios Inquisitorum, Episcoporum, & capitulorum Sede vacante, sed ipsos etiam Inquisitores comprehendi.

Dixi si communem sententiam spectamus, nam si verba textus prout in nouioribus editionibus apposita considerentur, verius spectato iuris rigore existimarem, Inquisitores non comprehendi. Nam in verbo illo *Inquisitoribus* clausula finitur, & ab illa dictione *etiam* incipit noua alia clausula distinctam materiam continens, & distinctas personas respiciens, quod non impedit dictio *etiam*. Nam esto copulativa sit, copulat praecedentem clausulam cum subsequenti in ordine ad eandem legem, sed non in ordine ad eandem materiam, & penam. Neque obest voluisse Pontificem hac constitutione actus improbos, & indideret aliquorum Inquisitorum coeercere, ne splendor negotij fidei offuscaretur, quia hominidum fini putatur se satisfacere sufficienter statuendo, ne alii quam isti qui quadragesimum aetatis annum attingunt, officium Inquisitionis committatur. Et simul iniungendo sub excommunicatione, ne eorum Episcoporum, & capitulorum Sede vacante commissarij illicitè pecuniam extorquant praetextu Inquisitionis officij, neque bona Ecclesiarum sisco applicent. Has enim adiones non credit Pontifex fore ab Inquisitoribus in ea aetate constitutis exercendas, sicut neque ab Episcopis, quos sub hac constitutione non comprehendi docuerunt Glossa, Sayrus, Nauarr. Suar. Sanch. Tolet. Bonacina, & alij *loc. alleg.* & consequenter nec comprehendi capiculum Sede vacante, neque alij Praelati iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quinimò neque eorum vicarij, nam si horum vicarios voluisset comprehendere, illos exprimeret, sicut expressit vicarios capituli Sede vacante. Vt rectè aduertit Sanch. *lib. 2. cap. 20. num. 6.*

Quoad abolitionem verò huius excommunicationis, tum ob extorsionem pecuniae, tum ob applicationem bonorum Ecclesiae sisco factam, dicendum est abolitionem excommunicationis ob extorsionem pecuniae reseruata esse extra mortis articulum summo Pontifici, nisi plena sit satisfactio. Satisfactio autem exhibita nemini reservari, vt constat ex Textu *ibi*: A qua non possint absolui praeterquam in mortis articulo, donec illis à quibus extorsit plenè satisfecerint de pecuniis sic extortis, nullis remissionibus super hoc valentibus. Quapropter si tenes absoluerit hunc excommunicatum extra mortis articulum plenè satisfacti, nulla erit absolutio, quia sublata est tibi potest, vt manifestè indicat verbum *non possint*. Nominè plenè satisfactio intelligit, Cardinal. in dicta Clement. *Nolentes, verbo inquisitoribus. num. 1. op. post.* quem sequitur Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. num. 18.* Vtque ad vnum denarium, ita vt nihil ex extortis etiam minimum retineatur. Sed omnia integrè reddantur nulla remissione obstante. Sed hoc mihi difficile videtur: non enim verisimile est voluisse Pontificem ob solam omissionem restitutionis leuis materiae impediri abolitionem censurae: cum illa retentio peccatum mortale non constituat, quod necessarium fuit ad censuram contrahendam. Censurae autem plenam satisfactionem praestare, si absente persona cui est restitutio faciendae pecuniam restituendam iurisdicte deponas. Vt bene aduertit Henric. *lib. 1. de excommunicat. cap. 28. n. 4.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 20. num. 18.*

Difficultas est, an extra mortis articulum absolui possis impotens realem satisfactionem praestare praeserta cautione pignoratitia, vel fideiussoria, aut his deficientibus, iuratoria? Negat Suar. *dicta disp. 2. sect. 5. num. 27.* Fillucius *tract. 14. cap. 10. quest. 3. num. 169.* Bonac. *disp. 2. q. 10. p. 10. in fine*, iunctis quae docuerat *disp. 1. q. 22. punct. 2. num. 15.* Mouentur, quia illa cautio necessaria est etiam in mortis articulo, vt absolutio tunc praestet: Sed aliquid amplius exigit Pontifex extra mortis articulum, quam in illo, cum extra mortis articulum haec absolutio reseruata sit plena satisfactio non facta, factis in mortis articulo. Ergo credendum est reseruata esse non facta reali restitutione. Sed rectius docuerunt contrarium Glossa in dicta Clement. *verbo satisfecerint. Et ibi Immo. num. 7.* Cardinal. *num. 5. in 1. opposit. Bonifac. num. 9. 1. D. Antonin. 3. p. tit. 24. Syluest. verbo excommunicatio q. n. 81. casu 42.* Tabiena eodem *c. casu 4. quest. 17. num. 18.* Nauarr. *cap. 27. num. 12.* Sayrus *lib. 3. thesauri casuum conscientiae, cap. 34. num. 2. 5.* Thom. Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. numero 19.* Et in simili Molina *1. de iustit. disp. 91. vers. penes. c. 3. disp. 76. in fine.* Manuel. Rodrig. *1. 1. sum. 2. edit. cap. 87. numero 8.* Henric. *lib. 1. de excommunicat. cap. 28. num. 1. in commento lit. R.* Etenim verisimile non est Pontificem exigere ab excommunicato satisfactionem impossibilem, vellicque excommunicato negare beneficium abolitionis ob impedimentum, quod remouere ipse nullatenus potest. Neque obest illa

exceptio mortis articuli, quia illa facta fuit claritatis gratia non ex necessitate, cum tacite subintellecta esset. Praeterquam quod illa exceptio efficit validam esse abolitionem in mortis articulo, nulla satisfactione facta etiam possibili.

Sed nomine *satisfactio*, quae abolitioni praetritenda necessariò exigitur, solum continetur restitutio pecuniae extortae, non autem expensarum, aut aliorum damnorum, si quae grauius passus est, quia textus solum extortae pecuniae satisfactionem exigit, *ibi: Quisquo plenè satisfecerint de pecuniis sic extortis*, & notauit Bonifac. *dicta Clement. 2. numero 90.* Sanch. *lib. 2. in decalog. cap. 20. numero 20.* vbi rectè inferit à fortiori id esse intelligendum de solutione quadruplae statuta in *cap. quoniam in fine. d. 18.* ob penam huius concessionis, nam esto non praetmittatur absolutio, absolutio valida est: tum quia in *dict. Clement. haec solutio non exigitur: tum quia non debetur ante iudicis sententiam.*

De secunda verbè excommunicatione contracta ob bona Ecclesiae sisco applicata affirmo validam esse abolitionem, tamen et si non praetmittatur abolitionis rescissio, & Ecclesiae satisfactio, quia potestas absoluedi solum negata est, quousque plena fieret satisfactio de pecunia extorta, non autem de bonis Ecclesiae sisco applicatis. Vt rectè docet Bonifac. in *dicta Clement. num. 93.* Suar. *de censur. disp. 2. sect. 5. num. 27.* Sanch. *lib. 2. in decalog. c. 20. n. 22.* Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. p. 10. num. 9.*

Decima lata est in Clement. *Ex graui, vnica, de vsuris*, 10 contra officiales communitatum vsuris fauentes. Etenim cum Clementi V. notum esset quorundam communitates locorum statuta edidisse vsurariam prauitatem approbantia, constitutionem edidit in haec verba. *Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante Concilio statuimus, vt quicumque communitatum, ipsarum potestates, capitanei, Iudices, consules Conciliarij, aut alij quouis officiales statuta huiusmodi de casero facere, scribere, vel dicere, aut quod soluantur vsura, vel quod soluta cum reperuntur non restituantur plenè, ac libere, scienter iudicare praesumpserint, sententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam sententiam incursum, nisi statuta huiusmodi haecenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) infra tres menses deleuerint, aut si ipsa statuta, siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo praesumpserint obseruare.*

Ex quo Textu manifestè colligitur haec constitutionem vniuersalem non esse, sed restrictam ad Potestates, Capitaneos, Duces, Rectores, aliove officiales communitatum statuta vsuris fauentia facientes, scribentes, dicentes, vel secundum ea iudicantes, obseruantes, aut ex libris communitatum non deleantes eum possint. Et hoc verum est siue saeculares sint, siue Ecclesiastici, dummodò non ex iurisdictione Ecclesiastica, sed saeculari praedicta praestentur, quia Textus de his tantum loquitur, vt aduertit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. p. 10. num. 14.* Quod si à communitate quatenus talis est haec actio procedat, cum ipsa excommunicatione ligari nequeat, ligantur tamen eius officiales suo voto, & suffragio concurrentes his iniuris statutis, vel sententiis condendis: vt docuit Suar. *disp. 2. 3. sect. 5. n. 30.* Fillucius *tract. 14. cap. 20. q. 4. num. 170.* Bonac. *dicta disp. 2. q. 10. p. 10. num. 13.* Solum est difficultas de communitate Principi subiecta, quae regitur per Principem, seu officiales ab eo constitutos; an inquam hic Princeps, cuiusque officiales praedicta statuta condentes, scribentes, vel obseruantes haec afficiantur excommunicatione? Bonac. *disp. 2. quest. 10. p. 15. num. 15.* id vt probabilis affirmat, & adducit pro se Salas *de vsuris. d. 47. num. 12.* qui nihil dicit. Mouetur, quia praedictus Princeps cum à communitate potestatem accipiat, officialis communitatis dicendus est. Quo nomine ministri ab eo constituti nuacupantur. Praeterea ipse Princeps, eiusque officiales verè sunt rectores, & duces communitatis, non solum quia communitatem regunt, sed quia ab ea regendi potestatem acceperunt. At in praedicto textu rectores communitatum excommunicantur. Ergo hic Princeps, & officiales ab eo constituti comprehenduntur. Nihilominus verius existimo, praedictum Principem, in quem communitas suam omnem potestatem transtulit, nec officiales ab eo constitutos sub hac censura contineri, quia haec censura solum fertur aduersus rectores, & gubernatores communitatis ab ipsa communitate constitutos, vt constat ex illis verbis textus: *Quorundam communitates locorum: & paulò inferius: Quicumque communitatum ipsarum potestates.* Et infra: *Ex libris communitatum ipsarum.* Haec enim omnia verba denotat ipsam communitatem esse quae iurisdictionem retinet, & sua membra gubernat per ministros à se constitutos. At haec nequaquam vera sunt, cum communitas à principio omnem suam potestatem in Principem transtulit: nam eo ipso communitas iurisdictione deuadata est, & Principi communicatur independentem ab ipsa communitate. Ergo Princeps gubernante nequaquam dici potest communitatem gubernare, sed potius dicendum est communitatem gubernari. Ergo ministri constituti à Principe non sunt dicendi communitate ministri, sed ministri in communitatem. Ergo sub hac censura non continentur.

Actiones veto ob quas hi communitatis ministri censuræ subiciuntur plures sunt. Prima est concedere statuta præcipientia vsurarum solutionem, vel earum repetitionem impediencia, sub quibus non comprehenditur statutum vsurarum quantitatem determinans, ne inquam ultra hanc, vel illam quantitatem vsuræ exigantur, quia hoc statutum vsurarum exactiõni terminum præscribit, non autem ad earum solutionem cogit. Secus effectus ferretur statutum permittens tantam quantitatem solui, & non maiorem, quia tunc diuicte fouerit vsurarum exactiõnem. Sic cum Glossa, *verbo facere tradit Suar. disp. 22. sect. 5. num. 31. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 11. Bonac. t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. p. 15. num. 11.* Secunda actio est eadem statuta scribere: Tertia dictare. Quarta scienter ferre sententiam vsurarum solutionem præcipientem, vel impediendam earum repetitionem, tamen nullum statutum conditum sit, quia hæc actio vt distincta à reliquis prohibetur, vt bene aduertit Suar. *disp. 22. sect. 5. num. 28. Filliucius tract. 14. cap. 10. q. 4. n. 171. Bonac. disp. 2. q. 10. p. 15. num. 3.* Quinta non delere huiusmodi statuta hæcenus edita de libris communitatum ipsarum infra tres menses, si super hoc adfuerit potestas. Suar. *disp. 23. sect. 5. num. 30. Filliuc. tract. 14. cap. 10. q. 4. num. 171.* censent extendi hanc dispositionem ad statuta quæ post hanc Clement. fuerunt edita: tum ob similitudinem rationis, tum ob præsumptam Pontificis voluntatem. Sed relictus oppositum docuit Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 10. punct. 15. num. 7.* quia expressè Textus de solis statutis vsque ad illud tempus editis locutus est, vt constat ex illis verbis, *hæcenus edita*, dictio hæcenus designat tempus præteritum vsque ad presens in quo profertur, *1. in pr. ff. de noui operis nuntiat.* & multis comprobatur Barbosa *in suo dictionario dictione 192.* Sexta actio est obseruare statuta, seu consuetudines statutorum effectum habentes, quæ de illis personis intelligenda est, de quibus præcedentes actiõnes intelliguntur: vt tradunt Suar. Filliuc. Bonac. *loc. alleg.*

11 Vndecima lata est in Clement. *cupientes de Pænis*, aduersus Religiosos Mendicantes novas domos ad habitandum acquirentes, sine Sedis Apostolicæ facultate, vel acquisitas alienantes. Etenim Clemens V. cupiens ne Religiosi Mendicantes constitutionem editam à Bonifac. VIII. in cap. unico de excessibus Prælator. in 6. violarent, pernam excommunicationis ipso facto prædictæ transgressioni adiecit. Ex quo fit virtute huius constitutionis. si Religiosi Mendicantes, (de aliis enim non loquitur) nouam domum ad habitandum, non autem ad se recreandum acquirentem, sine licentia Sedis Apostolicæ huic excommunicationi subici. Idem est si acquisita huculque, id est vsque ad ipsam constitutionem mutarent, aut in alios cuiusvis alienationis titulos transferrent. Verum cum ex facultate Sedis Apostolicæ omnes Religiosi Mendicantes potestatem habeant domos acquirenti, quinimò ex causa necessaria Ecclesiæ, & monasteria transferendi, vt notant Nauarr. *cap. 27. num. 144. Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 33. num. 37. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 35. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 12. Filliucius tract. 14. cap. 8. qu. 8. num. 145. Bonac. disp. 2. qu. 8. p. 2. num. 5.* non est cur in explicatiõne huius excommunicationis amplius immoremur.

12 Duodecima in eodem cap. continetur, aduersus religiosos qui suis sermonibus, vel alibi à decimarum solutione auditores retrahere intendunt. Inquit enim Pontifex. Illos etiam religiosos, qui aliqua vt audientes à decimarum Ecclesiis debitum solutione retrahant in sermonibus suis, vel alibi profere præsumunt, excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. Tamen in antecedenti clausula Pontifex de solis religiosis Mendicantibus locutus fuerit, in præsentibus autem ad quosvis religiosos dispositionem extendit, vt notauit Glossa *ibi verbo religiosos.* Nauarr. *cap. 27. num. 145. Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 38. Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 33. num. 39. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 37. Filliucius tract. 14. cap. 8. qu. 8. n. 146. Bonacina disp. 2. q. 8. p. 13. n. 9. Tolet. lib. 1. capite 33. num. 13.* Et quamuis regulariter sub nomine religiosorum absolutè prolatò fœminæ Religiosæ comprehendantur, id intelligendum est, quando subiecta materia illis æquè ac viris aptatur: at persuadere saltem in concionibus ne decimæ soluantur fœminis non continet, cum concionari illis sit interdicitum. Ergo fœminæ religiosæ sub hac censura non comprehenduntur. Atque ita docent Glossa, Nauarr. & Bonacina *loc. alleg.* Illud est certum ex omnium sententia ad Sacerdotes faculares, clericos, aut laicos hanc constitutionem non extendi.

Vt autem prædicti religiosi hanc censuram incurrant ea debent profere siue in concionibus, siue in colloquijs priuatis, quibus audientes possint retrahi à decimarum solutione, eaque profere debent ea intentione, vt retrahantur, vt expressè habetur in textu. Et notant Nauarr. Sayrus. Suar. Filliucius, Tolet. Bonac. *locis citatis.* Neque opus est, vt de facto ea prolatio efficax sit, & effectum habeat; satis enim est si effectum de se parere possit, quia textus solum exigit prolationem præsuppositam sine & intentione retrahendi auditores à decimarum debitarum solutione. Vt indicant illa verba, *Aliqua pro-*

ferre præsumunt, vt audientes retrahant: indicant enim finem prolationis, sed non exigunt retractionis effectum, alioquin dixisset Pontifex, *aliqua profertur quibus audientes retrahantur* vt bene aduertit Suar. *disp. 23. sect. 5. num. 37. Bonac. disp. 2. q. 8. p. 13. num. 8. Tamen Filliucius dicto cap. 8. n. 9. v. n. notandum tertio, in contrarium propendat, existimans illa verba profertur esse, vt audientes retrahantur cum effectu: quia retractio à decimis soluendis est finis, quem Pontifex hac constitutiõne cauere intendit. Præterea requiritur, vt decimæ à quibus auditores retrahantur, sint debite Ecclesiis debitæ inquam non ex voto, aut promissione soluentis, sed ex constitutiõne Ecclesiæ, quæ ad eam est iustitia, quia hoc est debitum proprium, & rigorosum, idèõque de ipso lex penalit quæ strictè interpretanda est, intelligi debet. Neque satis est decimas esse debitas, sed debent esse debite Ecclesiæ. Cui debito existimat Nauarr. dicto c. 27. num. 45. Caietan. verbo excommunicatio cap. 6. §. Sayrus lib. 3. cap. 33. num. 40. versorio, si debeantur Ecclesiæ pastoribus, hoc est Episcopis, seu parochiis, aut quibuscunque aliis personis particularibus quocunque titulo, & ratione, quæ pastores Ecclesiæ, & quælibet singulares personæ non sunt Ecclesiæ. Sed rectius Suar. *disp. 23. sect. 5. num. 37. Filliucius tract. 14. cap. 8. qu. 8. num. 146. Bonac. disp. 2. q. 8. punct. 13. num. 6.* docuerunt decimas debitas Ecclesiæ pastoribus iure ordinatio sub hac constitutiõne comprehendi, secus verò quæ ipsi, vel aliis singularibus personis ex privilegio competunt. Nam quæ iure ordinario debentur, nomine Ecclesiæ debite sunt, cum Ecclesiæ omne suum ius in suis ministris transfulerit, ac proinde decimæ debite Ecclesiæ, ministris Ecclesiæ debent censentur. Secus est de his, quibus ex privilegio hoc debitum competit, quia non Ecclesiæ nomine, sed Prælatorum illius concessiõne decimas suscipiunt.*

Decimæ tamen excommunicatio habetur in eodem Clement. *Cupientes, de Pænis, circa finem*, aduersus eosdem religiosos, qui negligentes sunt in decimarum solutione sua decima penitentibus, & moniti à suis Superioribus ausi fuerint prædicare non purgata negligentia. Inquit enim textus: *Qui vero scienter postposuerint conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis ab officio prædicationis tandem maneat ipso facto suspensus, donec conscientiam ipsi (si hoc ipsum sibi dicendi commode facultatem habuerint) conscientiam fecerint. Exinde excommunicatiõnis incurritur sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædictæ negligentia, vt præmittitur non purgata. Ad religiosos tamen monasteriorum, & relligios Ecclesiarum decimas percipiendum nolimus hoc extendi.*

Ex prædictis verbis colligitur manifestè ob negligentiam mortaliter culpabilem confessarij in non mpendis penitentibus, quorum confessiones audit, de decimarum Ecclesiis debitum solutione postquam à rectore Ecclesiæ, vel illius vicario fuerit requisitus, non incurrit excommunicatiõnem, sed suspensionem à prædicationis officio. Verum, si post incurram hanc suspensionem ausus fuerit prædicare negligentia non purgata, cum ad illius purgationem commodam facultatem habuerit, excommunicatiõni subicitur. Quapropter ad incurrandam hanc excommunicatiõnem, requiruntur primò monitiõ Rectorem Ecclesiarum Religiosis facta, vt suis penitentibus conscientiam faciant de decimis soluendis, cum viderit eos teneri. Secundo vt ipsi Religiosi confessarij hanc monitionem facere scienter omittant. Tertio quòd non purgata hæc negligentia, cum commode possint prædicare audiant. Qualibet enim ex his conditionibus deficientibus, excusatur excommunicatio, vt docuerunt Syluest. *verbo excommunicatio 9. num. 89. Angel. verbo excommunicatio 7. cap. 44. Tabiena eodem s. casu 45. Sayrus lib. 3. thesauri, cap. 33. num. 42. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 39. Filliucius tract. 14. cap. 8. qu. 8. num. 147. Tolet. lib. 1. cap. 39. num. 13. Bonac. disp. 2. q. 8. p. 13. num. 11. & seqq.* Hæc autem excommunicatiõ non extenditur ad religiosos monasteriorum, vel Ecclesiarum relligios decimas percipientium, ne delinquentibus in propria causa Pontifex caueat, vt expressè habetur in textu, & notant omnes.

Decimaquarta, & vltima excommunicatiõ continetur in Clement. *exsequentijs, de sententia excommunicati.* aduersus Religiosos non seruantes interdictum locale generale, vel cessatiõnem à diuinis posttam autoritate Sedis Apostolicæ, vel Ordinarij illius loci.

Ad incurrandam hanc excommunicatiõnem plura requiruntur. Primò requiritur quòd interdictum, quod religiosi obseruare non debent, sit locale generale, vt constat ex illis verbis textus: *Ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta.* Vocatur autem locale generale interdictum, quòd est impositum regno, prouincia, ciuitati, villa, vel oppido. Secus verò quòd particulari Ecclesiæ, etiam Cathedrali indicitur.

Secundo opus est, vt tale interdictum locale generale ab Ecclesiâ cathedrali deficientè ab Ecclesiâ matricè, seu parochiali illius populi obseruetur. Quia Pontifex intendit ne Ecclesiæ cathedralis, vel matricis autoritas contemnatur, nec Ecclesiæ

Ecclesiastica disciplinae nerus labefiat, quod sine dubio contingeret, si obseruante Ecclesia matrice interdictionem religiosi illud violare presumerent. Quae ratio conuincit dispositionem procedere, tamen interdictionem inualidi impositum sit: quia non interdictionis valor, sed illius a cathedrali, vel parochiali obseruancia spectatur, vt constat ex illis verbis: Non obstantibus quibuscunque appellationibus antea etiam ad eandem Sedem, seu alium, vel alios interiectis, & aliis obiectionibus quibuscunque. Et notauit Glossa *ibi*, verbo appellationibus. *Tollet. lib. 1. cap. 39. in fine. Sayrus lib. 3. c. 3. n. 40. Bonac. disp. 2. q. 8. p. 14. num. 6.*

Tertio est necessarium, vt generale interdictionem locale, vel cessatio à diuinis à sede Apostolica, seu eius autoritate, vel autoritate Episcopi, seu Ordinarij loci, vel autoritate Concilij provincialis latum sit, vt ostendunt illa verba Textus: *Autoritate sedis Apostolicae, vel à locorum Ordinarij postoritur, & infra.* Quod etiam in interdictionibus, & in cessationibus à diuinis iudicatis pro provincialium Conciliorum statuta, et ipsorum autoritate volumus obseruari. Solum aduerto idem esse obseruandum in cessationibus generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, et vel alias capitula, collegia, aut conuentus secularium, aut regularium Ecclesiarum sibi vendicant.

Quarto opus est, ne Religiosis post dict. Clement. aliqua priuilegia concessa sint, quibus non obstante interdictione generali diuina in suis Ecclesiis saltem in aliquibus festiuitatibus celebrare possint, & ad ea audienda secularibus admittere, quia textus solum derogat, priuilegiis consuetudinibus, statutis, & consuetudinibus quibuscunque antecedentibus Clementinae promulgationem; non vero quae illam fuerit subsecuta. Solum est difficultas, spectato Conc. Trident. decreto, *sess. 2. cap. 12.* quo praecipitur omnibus religiosis exemptis, & non exemptis seruate censuras, & interdictionem à sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata: an inquam hoc Decreto priuilegia religiosi, haecenus concessa derogentur? Affirmatam partem defendunt Nauarr. *cap. 27. num. 190.* & latius *conf. 7. de priuilegiis in noua edit. Garcia 3. p. de benefic. cap. 2. num. 278.* & *leg. & p. cap. 8. num. 87.* testatur illusterrimos Cardinales consultos ab Episcopo Abulensi in hac verba respondisse. *Priuilegia si ante Concilium concessa fuerint, vniueque reuocata existunt. Contrariam autem sententiam scilicet Conc. Trident. Decreto specialia regularium priuilegia, vt pro suis festis, vel aliis certis diebus non seruent interdictionem reuocata non esse tenent Henric. lib. 1. de excommunicatione. cap. 28. num. 1. Sayrus de censuris, lib. 5. c. 13. num. 24. & 25. Man. Rodrig. 2. q. 9. regular. q. 11. art. 1. & in Bullam Cunctata §. 5. num. 15. Et in addit. n. 13. & 35. Ioann. de la Cruz de statu religioso, lib. 2. c. 7. dub. 2. concl. 2. Sorbus in compend. priuilegior. verbo interdictionem 3. in princ. Bonac. disp. 2. q. 8. p. 14. in fine. Quia Conc. Trident. nullam mentionem fecit reuocationis priuilegiorum. Ergo non sunt censenda reuocata, cum reuocatio vt potè odiosa inducenda non sit, quin manifestè constet. Neque obest Cardinalium declaratio, quia haec intelligenda est de priuilegiis generalibus, nec satis exprimeantur exemptionem ab obseruatione interdictionis. Secus vero est de priuilegiis specialibus eam exemptionem sufficienter declarantibus.*

PUNCTVM XXXV.

Expenduntur excommunicationes non reseruatæ in lib. Extrauagantium contentæ.

- 1 Reseruat prima excommunicatio aduersus impediētes Legatos sedis Apostolicæ, ne in regna, vel prouincias ad quæ missi sunt, ingrediantur, vel officium ibi liberè exercentur.
  - 2 Reseruat excommunicatio aduersus sumētes Ordinem Fratriculorum.
  - 3 Reseruat tertia aduersus Episcopos Romanè latenter venientes, & ab earecedentes sine Pontificis licentia. Item aduersus eos qui prædictos Episcopos recipere presumpserint.
  - 4 Item reseruat excommunicatio aduersus Prælatos alienantes bona Ecclesiæ.
  - 5 Item aduersus impugnatores litterarum Pontificis legitime electi.
  - 6 Item aduersus Germanos, religiosos, & parochos illius prouinciae non seruantes pacem, & concordiam inter se statutam.
- PRIMA excommunicatio habetur in Extrauag. super gentes, *unic. de consuetudine*, ubi ipso facto excommunicantur qui impediunt Legatos sedis Apostolicæ, ne in regna, vel prouincias ad quæ missi sunt ingrediantur, ne ibi officium suum

liberè exercent. Sed quia hæc excommunicatio, vt potè contenta in Bulla Cœnæ ibidem est explicata, nihil superest dicendum.

Secunda habetur in Extrauag. *sancta Romana* Ioann. XXII. de religiosi domibus aduersus eos qui sictam Fratriculorum, B rochorum, seu Beguinorum religionem profitentur eam de nouo sumendo, vel in illa perseverando. Eademque excommunicatio extenditur ad Prælatos, & Episcopos qui prædictos sine Pontificis facultate admittunt. Sed quia hæc Religiones iam non extant, non est cur in expositione huius excommunicationis immoremur, maxime cum hæc excommunicatio non extendatur ad eos qui nouum religionis habitum assument, nouamque religionem sine sedis Apostolicæ licentia insulerent: vt rectè docuerunt Caiet. verbo *excommunicatio*, cap. 5. *Suar. disput. 2. sect. 6. n. 4. Filliuc. tract. 14. cap. 5. q. 8. n. 79. Bonac. disp. 2. q. 2. p. 27.*

Tertia continetur in Extrauag. *Vi Prælatorum 2.* & in Extrauag. *Et si deceat 3. de maiorit. & obedient.* aduersus Episcopos Romanè latenter venientes, & ab ea recedentes sine Pontificis licentia; & aduersus eos qui prædictos Episcopos sic venientes receperint antequam summum Pontificem moneant de prædictorum aduentu. Prima igitur excommunicatio fertur aduersus Episcopos tantum, & eorum superiores. Nam esto in Extrauag. *Et si deceat*, videatur Pontifex loqui de quibuscunque Prælatibus, Extrauag. 2. cuius tertia est explicatio, & ex rebus initio dictæ 3. Extrauag. positis, manifestè colligitur, de solis Prælatibus Pontificali dignitate fulgentibus, & de solis Pontificibus decessin habentibus sermoem esse, vt rectè aduertit Bonac. *disp. 2. q. 6. pun. 4. in fine.* Vt autem hi Prælati in excommunicationem incidant, debent Romanè latenter venire. Censentur vero venire latenter, si absque licentia Metropolitanæ, vel eo absente absque licentia antiquioris Episcopi vicinioris residentis, iuxta Conc. Trident. *sess. 23. c. 1. de reformat.* venerint secreto incessuri. Deinde debent ad Cuiam accedere prauo aliquo sine ducti, vt constat ex illis verbis d. Extrauag. 3. *Not igitur vt ipsius Sedis honori in hac parte prospicere, ac saluum insolemnis finem imponere cupientes.* Tertio recedere à Curia debent Pontificia licentia non obtenta. Qualibet ex his conditionibus deficiente non est locus excommunicationi, vt latius probat Bonac. *t. 3. de censur. disp. 2. q. 6. p. 4. d. num. 3.*

Secunda excommunicatio generalis est, afficitque quoscunque qui prædictos Episcopos latenter Romanè venientes recipere præsumperint, antequam Pontificem moneant de eorum aduentu. Neque opus est, vt praua intentione fauendi eorum iniquitati recipiant: quocunque enim titulo receperint scientes ipsos venire latenter, & praua intentione iusticiis est ad censuram incurram, quia hæc actio receptionis per se est prohibita, illi que excommunicatio non pendet ex excommunicatione primæ actionis, siquidem antequam Episcopus à Roma recedat, & in excommunicationem incidat, illum recipiens excommunicatione ligatur, vt bene notauit Bonac. *ditto t. 3. de censur. disputat. 2. q. 6. p. 4. numero 5.* Notanter d. xi. *antequam Pontificem moneant*, neque enim satis est ad fugiendum hanc censuram propositam habere statum monendi post receptionem, si monito absque incommodo prælati possit. Quia esto in Extrauag. 2. *Vi Prælatorum*, id satis fuerit, at Extrauag. 3. *speclata*, quæ secundam ampliat & extendit, nullatenus sufficit, cum expressè monitionem præmitti postulet receptioni. Quod si de facto aliquem Episcopum receperis ignorans latenter, & praua intentione venire, & postmodum huius conscius sis, teneris statim summo Pontifici denunciare, iuxta Extrauag. *Vi Prælatorum*, in qua præcipitur, vt confessum receptus denunciatur. Præterquam quod receptio non est actus transiens, sed permanens dum ibidem receptus commoratur, ac proinde ab eo puncto quo conscius fuisit latentis aduentus cum praua intentione, censuris recipere contra prohibitionem dictæ Extrauag. vt bene aduertit Bonacina *tom. 3. de censur. disputat. 2. quæst. 6. p. 4. num. 7.*

Quarta habetur in Extrauag. *Ambrosia de rebus Ecclesiæ non alienand.* aduersus Prælatos alienantes bona Ecclesiæ, seu locorum piorum siue immobilia siue mobilia pretiosa sine licentia summi Pontificis, extra casus à iure permisso. Hi inquam Prælati si Episcopi sunt, aut Abbates interdictione ab ingressu Ecclesiæ subiciuntur, in quo si per sex menses persistierint, suspenditur à regimine, & administratione Ecclesiæ cui præsumunt. Inferiores vero Episcopis & Abbatibus priuantur beneficio, vel officio illius, cuius bona alienare præsumperunt, insuperque excommunicationem incurrunt, qua etiam ligantur alienatum recipientes. De hac Extrauag. *latè egi 2. punct. tr. 12. religionis. p. vlt. ubi in fine aduertit plures Doctores sentire hanc constitutionem quoad penas receptam non esse.* & præter ibi adductos docet Caiet. verbo *excommunicatio*, c. 75. & *Tollet. lib. 1. c. 40. num. 2.*

Quinta continetur in Extrauag. *quia non nulli, vlt. de sentent. excomm.* aduersus impugnatores litterarum summi Pontificis legitime electi, sed nondum coronati. Cum enim Pontifex